

සර්ප විෂ හා ප්‍රථමාධාර

ශ්‍රී ලංකාවේ සර්ප විශේෂ සියයකට ආසන්න ප්‍රමාණයක් වාසය කළ ද ඇත්ත වශයෙන්ම ගොඩබිම වාසය කරන සර්පයින්ගෙන් සෘජුවම මනුෂ්‍ය ජීවිතවලට හානි සිදුකළ හැක්කේ ඉතා අතලොස්සකට පමණි. එනම් තෙල් කරවලා හෙවත් ඉන්දියානු තෙල් කරවලා හෙවත් මගමරුවා හෙවත් තරවලා, දුනු කරවලා හෙවත් හත් කරවලා හෙවත් මුදු කරවලා හෙවත් ශ්‍රී ලංකානු තෙල් කරවලා, නාගයා, තිත් පොළඟා, වැලි පොළඟා, තෙලියස්සන් හා කුණකටුවන්ට පමණි.

මුඛයේ පිහිටි විෂ දළ මගින් සර්පයින් තම විෂ ගොදුරු වෙත ශරීරගත කිරීම සිදු කරයි. විෂ දළවලට අමතරව සර්පයින්ගේ මුඛයේ දත් පිහිටයි. විෂ දළ මගින් විෂ ශරීරගත කළ ද, දත් මගින් එසේ කිරීමේ හැකියාවක් නැත. විෂ රහිත සර්පයින් සපාකැමකදී වුව ද උන්ගේ දත් මගින් තුවාලවීම සිදුවිය හැකි අතර, එමගින් විෂ ශරීරගත නොවේ.

සර්ප විෂ යනු ප්‍රෝටීන් සංයෝග රාශියක මිශ්‍රණයකි. සර්ප විෂ ලා දුඹුරු හෝ කහ පැහැති දුසුඵ ප්‍රාචයකි. විවිධ විශේෂවල සර්පයින්ගේ විෂෙහි අඩංගු ප්‍රෝටීන් සංයෝග එකිනෙකට වෙනස් වේ. එම නිසා එක් එක් විශේෂවල සර්පයින් දෂ්ඨ කිරීමේ දී ඇතිවන රෝග ලක්ෂණ එකිනෙකට වෙනස් වේ.

නාගයා (Naja naja) සෑම කලාපයකම පාහේ ව්‍යාප්ත වී ඇති උග්‍ර විෂානී සර්පයෙකි.

කිරීමේදී ඒවා පෙනහලු කරා ගොස් නිව්මෝනියා තත්ත්වයක් ඇතිවී රෝගියා මිය යා හැකිය.

සර්ප දෂ්ඨ කිරීමකදී රෝගියා රෝහල වෙත රැගෙන යාමේදී දෂ්ඨ කළ සර්පයා රැගෙන යාම අත්‍යවශ්‍ය නොවේ. වෛද්‍යවරු රෝගියාගේ රෝග ලක්ෂණ සලකා බලා දෂ්ඨ කළ සර්පයා නිශ්චය කරනවා ඇත. එම නිසා සර්පයා රෝහල වෙත රැගෙන යන්නේ තම එය ඉතා ආරක්ෂාකාරීව කිරීමට වගබලාගත යුතුය.

උතුරු මැද පළාත හා ඒ ආශ්‍රිතව සර්ප දෂ්ඨන සඳහා ප්‍රතිවිෂ එන්නත් පහසුකම් ඇති ආරෝග්‍යශාලා වන්නේ, අනුරාධපුර මහා රෝහල, කැකිරාට මූලික රෝහල, පොළොන්නරුව මූලික රෝහල, ත්‍රිකුණාමල මූලික රෝහල, කන්නලේ මූලික රෝහල, කුරුණෑගල මහ රෝහල, දඹුල්ල මූලික රෝහල හා මාතලේ මූලික රෝහල, වවුනියාව මූලික රෝහලය.

යටහත සම්පාදනය -

වෛද්‍ය කලන මාදුවගේ,
වෛද්‍ය අංජන සිල්වා,
කැප්මී මනමේන්ද-ආරච්චි,
ආචාර්ය මාධව මිහෙස්සුමුරු

ජායාරූප අනුග්‍රහය -
රුවීර සෝමවීර

අධිකව හා ඉක්මනින් ඉදිමෙන බැවින් පළදහා මගින් අවහිර වීමක් සිදුවුවහොත් ඊට පහළ ප්‍රදේශවලට රුධිර සැපයුම අඩපණ විය හැකිය.

රෝගියාට හොඳින් සිහිය හා ශිලීමේ හැකියාව ඇත්නම් පමණක් වේදනාව සමනය කිරීමට පැරසිටමෝල් පෙනී දෙකක් පමණක් ලබා දෙන්න.

රෝගියාගේ හුස්ම වැටීම හා හෘද ස්පන්දනය සිදුනොවෙන්නේ නම් ඉක්මනින් කෘත්‍රීම ස්වසනය හා හෘද සම්බාහනය නොකඩවා ලබා දෙන්න.

සර්ප දෂ්ඨන සඳහා ලබාදෙන ප්‍රතිවිෂ එන්නත් ඇත්තේ මූලික රෝහල්වල හා මහ රෝහල්වල පමණක් බැවින් රෝගියාගේ ජීවිත අවදානම වඩාත් අවම කිරීමට ඉතා ඉක්මනින් එම පහසුකම් ඇති රෝහල් වෙත රැගෙන යන්න (පත්‍රිකාව අවසානය බලන්න).

උතුරු මැද පළාතේ සිදුවන සර්ප දෂ්ඨ කිරීම්වලින් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් තෙල් කරවලුන් නිසා සිදුවේ. මෙම දෂ්ඨන බොහෝ දුරට රාත්‍රී කාලයේ සිදුවන අතර, දෂ්ඨ මුඛයේ වේදනාවක් හෝ සලකුණක් දක්නට නොලැබේ. නමුත් තෙල් කරවල් දෂ්ඨනයකින් පැය කිපයකට පසු උදරයේ වේදනාවක් ඇතිවීම සුලබ දෙයකි. මේ නිසා උදේ කාලයේදී ඇතිවන උදරයේ වේදනාවන් ගැන සැලකිලිමත් වන්න.

වෛද්‍යවරුන්ට නිශ්චිතව රෝග ලක්ෂණ වෙන්කොට හඳුනාගැනීමට ඇති අපහසුව නිසාත් සර්ප විෂ සිරුර පුරා පැතිරීම වේගවත් කරන නිසාත් රෝගියාට මධ්‍යසාරය ලබානොදෙන්න.

රුධිර වහනය හා වෙනත් ආසාදනයන් ඇති විය හැකි බැවින් දෂ්ඨ මුඛය ආශුඨවලින් කැපිය නොකළ යුතුය.

රුධිර සංසරණය අක්‍රීය වී එම පෙදෙස මිය යා හැකි බැවින් තිරිංග යොදා ගැට ගැසීම නොකරන්න.

පොළොං පවුලේ සර්ප දෂ්ඨනවලදී බොහෝ විට රුධිරය කැටිගැසීම ප්‍රමාද වේ. ඇස්ප්‍රීන් හෝ ඇස්ප්‍රීන් අයනවන කාණ්ඩයේ අනෙකුත් ඖෂධ (ඉන්ඩොමෙතසින් Indomethacin, ඉබ්ප්‍රොෆේන් Ibuprofen, වෙලෙද පොලේ ඇති බෲෆන් Brufan, ඩයික්ලොෆිනැක් සෝඩියම් Diclofinac Sodium) වලින් ද රුධිරය කැටිගැසීම ප්‍රමාද කරවන බැවින් මෙම ඖෂධ රෝගියාට ලබාදීමෙන් වලකින්න.

තැඹිලි වතුර, කුරුම්බා වතුර, පළතුරු යුෂ හා දේශීය වෛද්‍ය ක්‍රමවේදයන්හිදී ලබාදෙන අරිෂ්ඨ හා කෂාය වර්ගවල පොටෑසියම් ලවණ අඩංගු වන බැවින් සර්ප දෂ්ඨනයකින් අනතුරුව රෝගියාට ඒවා ලබා නොදෙන්න. සර්ප දෂ්ඨනයකදී වකුගුලු අක්‍රීයවීම හේතුවෙන් රුධිරයේ පොටෑසියම් අධික වී රෝගියා ක්ෂණිකව මරණයට පත්වීම මේ නිසා සිදුවිය හැකිය.

දේශීය වෛද්‍ය ක්‍රමයන්ට අනුව බොහෝ සර්ප දෂ්ඨ කිරීම් සඳහා ප්‍රතිකාරයක් ලෙස නස්න කිරීම සිදු කරයි. ඖෂධ වර්ග නස්න

සෞඛ්‍ය සේවාවේ විවිධව ශ්‍රේණි කාර්යාලය
ජර්ජර හා ස්වාභාවික සම්පත් අමාත්‍යාංශය

මුදු කරවලා (*Bungarus ceylonicus*) තෙත් කලාපයේ වාසය කරන උග්‍ර විෂැති සර්පයෙකි

පොළොං තෙලිස්සා (*Hypnale hypnale*) තෙත් සහ වියළි කලාප දෙකේම වාසය කරයි. උග්‍ර විෂැතියි

තෙල් කරවලා (*Bungarus caeruleus*) වියළි තැනිතලා පෙදෙස්වල සුළඟ වන අතර උග්‍ර විෂැතියි

මුකලන් තෙලිස්සා (*Hypnale nepa*) තෙත් කලාපයට සීමා වී ඇති උග්‍ර විෂැති සර්පයෙකි

තිත් පොළො (*Daboia russelii*) තෙත් සහ වියළි කලාප දෙකේම වාසය කරන උග්‍ර විෂැති සර්පයෙකි

දාර කරවලා (*Cercaspis carinatus*) ශ්‍රී ලංකාවට ආවේණික නිර්විෂ සර්පයෙකි. සහන රට තෙත් කලාපයේ වාසය කරන අතර උග්‍ර විෂැති තෙල් කරවලුන් අනුකරණය කරනු ඇත

සර්ප විෂ නිසා මිනිසාට සිදුවන බලපෑම අනුව විෂ ප්‍රධාන කාණ්ඩ දෙකකට බෙදේ. එනම් ස්නායුක විෂ (Neurotoxins) හා රුධිර විෂ (Haemotoxins) යනුවෙනි.

කරවලුන්ගේ හා නාගයින්ගේ විෂෙහි ප්‍රධාන වශයෙන්ම ඇත්තේ ස්නායුක විෂ වන අතර, පොළොං කුලයේ සර්පයින්ගේ විෂෙහි ප්‍රධාන වශයෙන්ම ඇත්තේ රුධිර විෂය.

ඉහත කී විෂ වලට අමතරව කුණකටුවන්ගේ හා තිත් පොළොඟුන්ගේ විෂෙහි වකුගඩුවලට හානි කරනු ලබන විෂ (Nephrotoxins) අඩංගුවේ. තවත් සමහර සර්පයින්ගේ විෂ සෘජුවම හෘදයට (Cardiotoxins) හානි පමුණුවයි. මුහුදු සර්පයින් හෙවත් වාලක්කඩින්ගේ විෂෙහි ජෙයි පද්ධතියට බලපෑම් කළ හැකි විෂ (Myotoxins) අඩංගු වන අතර හෝර්මෝන් පද්ධතියට බලපෑම් කරන්නා වූ විෂ (Endocrinotoxins) සහිත සර්පයින්ද සිටී.

උග්‍ර විෂ සහිත සර්පයෙකු දෂ්ඨ කිරීමකදී වුව ද සෑම අවසරාවකම විෂ ශරීරගත වීමක් සිදුනොවේ. එවැනි දෂ්ඨනයක් "වියළි දෂ්ඨනයක්" (Dry bites) යයි හඳුන්වනු ලැබේ. රෝගියා තුළ රෝග ලක්ෂණ පහළ වීමට තරම් විෂක් මෙහිදී ශරීරගත වී නොමැත.

විෂ සහිත සර්පයෙකු දෂ්ඨ කිරීමකදී ඇතිවන බලපෑම පහත කරුණු මත රඳා පවතී. එනම් ශරීරගත වූ විෂ ප්‍රමාණය, දෂ්ඨකළ ස්ථානය, රෝගියාගේ වෙනත් රෝගී තත්ත්වයන් හා වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබාගැනීමට ගත වන කාලය මේ අතර වැදගත් වේ.

උග්‍ර විෂ සහිත සර්ප දෂ්ඨ කිරීමකදී විෂ ශරීරගත නොවීම මෙන්ම මද විෂ හෝ සුළු විෂ සහිත සර්ප දෂ්ඨ කිරීමකදී අනපේක්ෂිත රෝග ලක්ෂණ හා සංකුලනා ඇතිවීමට ද ඉඩ ඇත. එබැවින් සෑම සර්ප දෂ්ඨනයකදීම රෝගියා වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර සඳහා යොමු කිරීම නුවණැති ක්‍රියාවකි.

උග්‍ර විෂ සහිත සර්පයින්ගේ දෂ්ඨනවලට සාර්ථක වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර (ප්‍රතිවිෂ එන්නත්) රජයේ රෝහල්වල පවතින බැවින් රෝගීන් රජයේ රෝහල්වලට ඉක්මනින් යොමු කරවීම බුද්ධිමත් ක්‍රියාවකි.

සර්පයෙක් දෂ්ඨ කළ පුද්ගලයෙකුට ඒ බව පවසා බියට පත් නොකළ යුතුය. එයින් ඇතිවන අධික බිය නිසා රුධිර සංසරණය වේගවත්වී ශරීරය තුළ විෂ ව්‍යාප්ත වීම ඉක්මන් වේ.

රෝගියා ඇවිදවීම සිදුනොකළ යුතුය. දෂ්ඨනය සිදුවූයේ බාහුවකට නම් ලී පතුරක් වැනි දෙයක් තබා ලිහිල්ව වෙළා එය හැකිතාක් දුරට නොසෙලවා තබන්න.

දෂ්ඨ කළ මුඛය හෙවත් කුවාලය සබන් හා පිරිසිදු ජලයෙන් සෝදා පිරිසිදු රෙදි කඩකින් ආවරණය කරන්න.

දෂ්ඨනය සිදුවූයේ බාහුවකට නම් එහි වූ මුදු, වළලු වැනි පළඳනා ඉක්මනින් ඉවත් කරන්න. සර්ප දෂ්ඨනයකින් අනතුරුව ඒ අවට